

Дослідництво – вісь неперервної професійної освіти

Анатолій СОЛОГУБ,

кандидат педагогічних наук, член-кореспондент НАПН України, завідувач лабораторії освітніх технологій Національної металургійної академії України

Сучасний стан соціально-економічного розвитку України та переорієнтація освіти на гуманістичні засади потребують змін педагогічних підходів, що створювали б умови для особистісної реалізації людини та виховання фахівців, які здатні орієнтуватися у загальних проблемах професійної діяльності, а також оригінально і швидко знаходити шляхи їх наукового розв'язання, ретельно розробляти технічну документацію проектів, послідовно втілювати їх у життя і захищати свої ідеї. Як особистість, так і суспільство однаковою мірою зацікавлені в темпах модернізації освіти, віднайденні важелів її прискорення і визначенні її як безперервного творчого процесу, що відповідає вимогам сучасного розвитку людської цивілізації.

Неперервна освіта, за визначенням видатного українського вченого, академіка М.Д. Ярмаченка, розглядається як процес, що охоплює все життя людини і її освітню практику, спрямовану на неперервне цілеспрямоване освоєння соціокультурного досвіду з використанням усіх ланок освітньої системи. Водночас, за визначенням вченого, неперервність – це принцип організації освіти і освітньої політики, система соціальних умов, що ґрунтується на гуманістичній ідеї і полягає у людиноцентричній позиції, спрямованій на необхідність повного розкриття здібностей людини протягом життя [7]. У рішенні ЮНЕСКО, що формувалося на підставі доповіді видатного вченого П.Ленгранда, неперервність визначено як основний принцип реформування освіти, яка є не тільки засобом, а й метою розвитку людини [3]. Неperервна освіта передбачає таку організацію навчально-виховного процесу, за якої учень чи студент є головною дійовою особою, а метою цього процесу є розвиток і формування необхідних знань, вмінь і навичок, що забезпечують самореалізацію особистості та її здатність продуктивно діяти [7].

Як показують наші багаторічні педагогічні спостереження, студенти вищої школи не достатньою мірою підготовлені до виконання специфічних для неї дослідницьких видів робіт: курсових, кваліфікаційних дослідницьких робіт та дипломних проектів. А тому засобом підвищення якості вищої професійної освіти, на наше переконання, є залучення до відповідної допрофільної і профільної освіти учнів середніх загальноосвітніх шкіл, що створюватиме підґрунтя для успішного навчання у вищій школі. Цим підґрунтям є дослідницька, творча діяльність учнів ще початкової і, особливо, старшої середньої школи. Дослідницька діяльність як творчість є тією

віссю, яка поєднує всі щаблі неперервної освіти. Вона, на думку О.І. Савенкова і відповідно до отриманих нами результатів дослідження, є за своєю суттю творчою, що обов'язково сприяє розвитку здібності людини створювати щось нове: системи, технології, матеріали, апарати тощо [4]. Такий креативний педагогічний підхід визначає навчальну діяльність, направлену не так на накопичування знань, вмінь та навичок з будь-яких предметів, як на цілеспрямовану організовану діяльність, що ґрунтується на необхідності надання учню чи студенту умов творчої свободи і самостійного здобування знань. За такого підходу студенти перебувають у ролі «перевідкривачів», набуваючи надпредметних знань, вмінь та навичок – дослідницької компетентності. У процесі здобування та якісного перетворення досвіду творчої діяльності студент як майбутній фахівець розвиває свою здатність діяти в нестандартних і непередбачуваних умовах. Він накопичує досвід дослідницької діяльності, який він повинен і може застосувати як дослідник і автор дипломної роботи. Її виконання і захист активно сприяють формуванню конкурентоспроможного фахівця, який творчо розв'язує сучасні проблеми діяльності будь-якого підприємства, організації, виробництва тощо. Зважаючи на те, що психофізичною основою дослідництва як творчості є пошукова активність, то природно, що креативність є інтегративною властивістю особистості. Набута студентами дослідницька компетентність може бути використана в будь-якій сфері професійної діяльності та повсякденному житті.

З огляду на зазначене вище, важко переоцінити значення дослідницької діяльності як осі неперервної освіти, яка разом зі змістом навчання стає більш якісною і такою, що відповідає вимогам

переорієнтації освіти на дотримання принципів і виконання завдань Болонської угоди. Такий дослідницький (креативний) підхід до професійного навчання формувався вітчизняними і зарубіжними вченими: А.М. Алексюком, Г.Г. Ващенком, Д.Дьюї, О.В. Зазимком, В.Р. Ільченко, А.М. Матюшкіним, В.О. Моляком, В.В. Рибалком, О.Я. Савченко, Р.О. Семеновою, М.О. Холодною, А.В. Хуторським та ін.

Наше дослідження показує, що діяльність початкової, основної та старшої ланок середньої загальноосвітньої школи України виявляє неузгодженість підходів з вищою школою, оскільки в ній лише фрагментарно використовується дослідницький метод. Це, безперечно, не відповідає вимогам часу і, отже, повноцінній реалізації ідей неперервної освіти. Особливо гостро ця суперечність відображається в освіті творчо обдарованої учнівської та студентської молоді. Ця проблема загострюється у зв'язку з кризовим станом економіки, водночас може розв'язуватися шляхом постійного оновлення інтелектуального і творчого потенціалу суспільства України фахівцями, які є насамперед дослідниками, винахідниками, раціоналізаторами.

Мета статті полягає в узагальненні результатів дослідження з проблеми неперервної освіти учнівської і студентської молоді середніх шкіл і вищих навчальних закладів міста Кривого Рогу, що здійснювалося в період з 1974 до 2009 р. на базі середніх шкіл №35, 68, НВК №240 Саксаганського району та середніх навчальних закладів навчально-наукового комплексу Національної металургійної академії України (лицеїв №81, 16, гімназії №91 та ін.), середніх навчальних закладів кількох областей України.

Гіпотеза нашого дослідження полягала в тому, що успішність навчання учнів середніх навчальних закладів забезпечується шляхом залучення їх до дослідницької діяльності як осі, що поєднує всі ланки неперервної освіти в єдину ефективну педагогічну систему. Це передбачало вирішення таких завдань:

- розроблення педагогічної системи неперервної дослідницької освіти учнів;
- створення психолого-педагогічних умов їхньої активної дослідницької діяльності;
- формування в учнів поняття про дослідницьку діяльність і дослідницьку позицію як стиль і стан життєдіяльності сучасного фахівця будь-якої галузі;
- розвитку в учнів пізнавального інтересу до природи, суспільства, людини;
- забезпечення оволодіння учнями основами теорії наукових досліджень та науково-технічної творчості і формування навичок експериментування, конструювання, раціоналізаторства тощо;
- формування навичок узагальнення результатів дослідження, написання публікацій, виступів на наукових зібраннях та роботи з літературними джерелами, засобами оргтехніки, користування Інтернетом;
- ознайомлення учнів з професіями в галузі промисловості, медицини, освіти тощо.

В організації дослідження ми застосували анкетування, опитування та спостереження за діяльністю учнів і педагогів у процесі їх освітньої діяльності.

Наше дослідження має чотири хронологічні етапи.

Перший етап (1974–1986 роки) полягав у створенні нами вперше в місті шкільного наукового товариства (Малої академії наук) на базі середньої школи №35 (директор Г.П. Драгунов). Патронаж здійснювався науковцями Криворізького державного педагогічного інституту: доктором фізико-математичних наук, професором А.Є. Ківом та доктором фізико-математичних наук, професором В.М. Соловйовим, кандидатом біологічних наук, доцентом О.І. Демченко та іншими. Педагогічна діяльність здійснювалася на засадах пізнавальної парадигми, що передбачала вивчення предметів навчального плану шляхом застосування технологій повного засвоєння знань, формування вмінь та навичок. Науковці під час масових заходів виступали з лекціями перед школярами, здійснювали наукове керівництво дослідженнями деяких учнів, проводили екскурсії в наукові лабораторії дослідних інститутів міста та вищих навчальних закладів. У школі відбувалися наукові слухання виступів учнів, які заохочувались адміністрацією навчального закладу.

На цьому етапі масового залучення учнів до наукової діяльності фактично не здійснювалося, оскільки вони брали участь переважно у фронтальних формах дослідницької роботи. Як наслідок, лише окремі учні після закінчення школи та вищого навчального закладу обирали професію науковця і не були готовими до виконання дослідницьких робіт. Це пояснюється тим, що в таких формах роботи не передбачається особистісний підхід, що відобразилося на загальних результатах діяльності товариства. Лише деякі учні, які були тимчасово залучені до наукових досліджень, через багато років навчання в школі та вищому навчальному закладі обрали наукову сферу діяльності й успішно захистили дисертації з педагогіки, фізики, біології та інших наук. Інтерв'ювання, опитування їх виявили причинно-наслідковий зв'язок між їхнім заняттям дослідженнями у шкільні роки і вибором професії науковця. Отже, фронтальний популяризаторський підхід до ознайомлення учнів з особливостями діяльності у науковій сфері сприяв підвищенню авторитету науки серед дітей і деякою мірою спонукав їх до відповідального навчання, що зумовило їхню загальну навчальну успішність. Не випадково загальноосвітня середня школа №35 в кінці 70-х років ХХ ст. була визнана однією з найкращих у місті.

Другий етап (1986–1990 роки) здійснювався на базі середньої школи №68 (директор В.В. Леонідов). Відмінність діяльності на цьому етапі полягала в відмові від численних масових наукових заходів та суттєвому зменшенні кількості складу членів товариства. Вони були об'єднані в дослідницькі лабораторії, які працювали за тематикою, що відповідала актуальним проблемам

гірничо-металургійного комплексу Кривбасу. Науковий патронаж здійснювався доктором технічних наук, професором, академіком Академії гірничих наук України Г.В. Губіним. У лабораторії збагачення корисних копалин, створеній кандидатом технічних наук, доцентом Криворізького гірничорудного інституту М.К. Кравцовим, учні-дослідники здійснювали розроблення способів розділення окисленої залізної руди. Дослідження, що проводилися у лабораторії протягом чотирьох років, завершилися винаходом, і Державний комітет з питань винаходів і відкриттів СРСР видав авторське свідоцтво про винахід №1530256 у галузі збагачення корисних копалин. Як і на першому етапі, діяльність наукового товариства сприяла високому авторитету науки серед школярів, успішності їхнього навчання, створенню сприятливого психологічного клімату в навчальному закладі, згуртованості педагогічного колективу і в цілому ефективності діяльності школи. Такі результати стали можливими лише за умови внутрішньої диференціації учнівського контингенту за здібностями та особистісного підходу до забезпечення дослідницької діяльності окремих учнів. Випускники школи були достатньо підготовленими до навчання у вищій школі та успішного самостійного виконання кваліфікаційних робіт і дипломних проєктів.

Третій етап (1990–2007 роки) здійснювався в процесі створення Саксаганського природничо-наукового ліцею як першого в місті й області закладу для творчо обдарованих учнів з ініціативи автора і зусиллями керівників підприємств, громадськості району, міста, за сприяння Інституту педагогіки АПН України. Під керівництвом першого президента Академії педагогічних наук М.Д. Ярмаченка і за участі відомих педагогів-науковців Н.М. Буринської, С.У. Гончаренка, Ю.І. Мальованого та інших був спеціально створений тимчасовий творчий колектив, який опікувався розробленням змісту освіти для цього закладу. Автор статті розробляв Концепцію креативної освіти у природничо-науковому ліцеї, що передбачала визначення педагогічної системи діяльності ліцею і охоплювала чотири підсистеми: урочної навчально-дослідницької діяльності учнів, позаурочної навчально-дослідницької діяльності, охорони життя і здоров'я та культурної діяльності. Для здійснення урочної діяльності як дослідницької на засадах креативно-педагогічної парадигми ми розробили і апробували типологію уроків, в яких учень є дослідником [6]. У навчальному закладі створювався гуманістичний психологічний клімат безоцінювального сприйняття особистості учня і сприяння утвердженню у його свідомості життєвої місії дослідника, ідей дослідницького стилю життя та формування у нього дослідницької позиції. У всіх підсистемах як напрямках для учнів створювалися умови творчої діяльності, що зробило можливим щорічне виконання всіма учнями ліцею дослідницьких робіт. Вони спочатку заслуговувалися на передзахисті, а пізніше – і на

захистах. Традиційно результати захистів узагальнювалися, ліцеїсти нагороджувалися іменними преміями, дарунками, призами. Визначалися кращі дослідники в номінаціях: природничі, гуманітарні, технічні науки тощо.

Для організації науково-дослідної роботи в ліцеї було створено спеціальну кафедру, яка здійснювала моніторинг якості дослідницької роботи кожного ліцеїста. Як наслідок, у ліцеї створювалося «поле креативності», яке слугувало підтримці інтересів, мотивів, намірів ліцеїстів і задоволенню їхніх пізнавальних потреб та розвитку творчих здібностей. Особливу роль відіграло визначення ліцею як навчального закладу повного дня і запровадження індивідуально-групових занять. Вони мали ключове значення в застосуванні педагогічної системи самотворення особистості ліцеїста. Під час занять учитель зорієнтовував учнів-дослідників на усвідомлення життєвої місії, сенсу й мети життя, розроблення власної програми та планів творчої діяльності. Як показують наші дослідження, застосування педагогічної системи самотворення особистості ліцеїста сприяло невпинному процесу його самореалізації і самоствердження та професійному самовизначенню в галузі науки і техніки. Крім того, в ліцеї втілювалася система науково-методичної роботи педагогів кандидата педагогічних наук О.Є. Остапчук [2]. Вчителі проводили особисті педагогічні дослідження, брали участь у наукових конференціях, семінарах, тренінгах, виставках, публікували статті й залучали до цієї діяльності ліцеїстів. Усвідомлення педагогом самого себе як дослідника в процесі науково-методичної діяльності сприяло створенню науково-педагогічного колективу, перетворенню ліцею на дослідницький «інститут». Впровадження системи науково-методичної роботи педагогів сприяло їхньому професійному зростанню і захисту деякими з них дисертації на здобуття ступеня кандидата наук, що для діяльності середніх навчальних закладів є стрибком у надсистему.

Втілення в ліцеї ідей зовнішньої диференціації учнів за здібностями, створення умов для системної дослідницької діяльності в органічному поєднанні з умовами охорони життя і здоров'я та виховання забезпечили одержання принципово нових результатів. Випускники ліцею після закінчення вищих навчальних закладів обирали наукову діяльність як сферу своєї професійної діяльності. Водночас багато з них успішно очолюють підприємства, втілюють власні наукові проєкти, виявляючи високий рівень творчої і соціальної активності.

Без сумніву, розроблена нами система дослідницької (креативної) освіти є порівняно з іншими якісно новою і більш сприятливою для професійного самовизначення та становлення особистості учня середнього навчального закладу. Закономірно, що більшість ліцеїстів-випускників, здолавши перші щаблі дослідницької діяльності в середньому

навчальному закладі, мають виражену дослідницьку позицію, початково сформований дослідницький стиль життя і, як наслідок, достатній рівень готовності до успішного навчання у вищому навчальному закладі як складовій системи неперервної освіти.

Варто зауважити, що якість утілення дослідницького підходу в ліцеї могла бути значно вищою у разі підвищення рівня підготовки педагогів до керівництва науково-дослідною діяльністю учнів та введення до складу педагогічного колективу науковців різних галузей. Брак фінансування науково-дослідної діяльності, як і необґрунтованість умов атестації науковців, що не відповідало рівню їхньої кваліфікації, поглиблювали гостроту проблеми і викликали зниження якості роботи. Крім цих причин, особливо суттєвою перешкодою для ефективного втілення дослідницького підходу в ліцеї була відсутність будь-яких знань в учнів першого курсу з теорії наукових досліджень, науково-технічного проектування. І тому вони з подивом, а досить часто з негативними емоціями висловлювали своє зневажливе ставлення до системи дослідницької діяльності в ліцеї і відмовлялися від виконання будь-яких пошукових завдань. Тому на цьому етапі педагогічного експерименту ми з метою підвищення якості неперервної креативної освіти в 1998 р. створили для дітей дошкільного віку та початкової школи навчально-виховний комплекс «Саксаганський пансіон» (директори О.М. Адеєва, О.А. Омельниченко, О.М. Швець). З огляду на концепцію діяльності комплексу, вже дошкільнята та учні початкової школи включаються в систему урочної та позаурочної дослідницької діяльності, зокрема за програмою «Довкілля» В.Р. Ільченко [1].

Четвертий етап (2007–2009 роки) нашого дослідження здійснювався на базі навчально-наукового комплексу Національної металургійної академії України, створеного з ініціативи доктора технічних наук, професора, проректора Національної металургійної академії України О.Д. Учителя. Зважаючи на зазначені недоліки організації дослідницької роботи творчо обдарованих учнів, ми зробили спробу створення в структурі комплексу міського учнівського наукового товариства. Воно об'єднує відносно невелику кількість учнів, які виявляють особливий інтерес і здібності до дослідницької, винахідницької та раціоналізаторської діяльності. Принципова відмінність комплексу полягає у наявності достатньої кількості висококваліфікованих наукових кадрів для забезпечення керівництва дослідницькими роботами та науковими проектами учнів шкіл міста. До складу комплексу входять вищі середньоспеціальні навчальні заклади та середні загальноосвітні школи, ліцеї, гімназії і навчально-виховний комплекс, що діє у складі дитячого садка та початкової школи. Неперервність освіти учнів та студентів здійснюється шляхом узгодження змісту навчальної діяльності і дослідницького (креативного) підходу. У середніх навчальних закладах викладаються спеціалізовані курси

«Основи науково-технічної творчості», «Основи металургії», «Основи наукових досліджень» тощо. Діяльність учнівського наукового товариства виявилася досить плідною, що дало змогу його членам здійснювати дослідження та розроблення науково-технічних проектів, які були визнані на державному рівні. Декілька науково-технічних проектів учнів середніх шкіл, проведених під керівництвом О.Д. Учителя, завершилися двома винаходами, відзначеними свідоцтвами Державного департаменту інтелектуальної власності Міністерства освіти і науки України. Згідно з планом діяльності комплексу, його члени беруть участь у різноманітних культурних, спортивних та розважальних творчих справах, що сприяє єднанню творчого колективу. На основі узагальнення результатів діяльності учні та студенти навчальних закладів комплексу нагороджуються іменними грошовими преміями.

Підсумовуючи, можна зробити такі висновки:

1. Успішність переорієнтації професійної вищої освіти в Україні може бути забезпечена за умови втілення ідеї неперервності, в якій дослідництво є віссю, що органічно об'єднує її з середніми навчальними закладами в єдину освітню систему.

2. Підвищення якості втілення педагогічної системи дослідницького навчання в середній школі можливе за умови зовнішньої та внутрішньої диференціації учнів за здібностями та проведення ними дослідницьких робіт під керівництвом кваліфікованих науковців.

3. Для реалізації ідей неперервної професійної освіти дослідництво доцільно розпочинати у дошкільних закладах та в початковій школі.

4. Найбільш ефективно ідеї неперервної професійної освіти на основі дослідництва реалізуються у навчальних закладах, що об'єднані в навчально-наукові комплекси під егідою вищих навчальних закладів.

5. Для організації високорезультативної дослідницької діяльності творчо обдарованих учнів доцільно створювати у структурі навчально-наукових комплексів наукові товариства.

Література

1. Ільченко В.Р. Досягнення і перспективи освітньої системи «Довкілля». Я і Україна. Довкілля: підручник для 1 класу / В.Р. Ільченко. – Полтава: Довкілля, 2003.
2. Остапчук Е.Е. Организация научно-методической работы в лицее. Ориентиры новой педагогической парадигмы / Е.Е. Остапчук. – Кривой Рог: ИВИ, 2000. – 132 с.
3. Батышев С.Я. Профессиональная педагогика: учебник для студ., обучающихся по пед. спец. и направлениям. – 2-е изд., перераб. и доп. / С.Я. Батышев. – М.: Ассоциация «Профессиональное образование», 1999. – 904 с.
4. Савенков А.И. Психологические основы исследовательского подхода к обучению: учеб. пособие / А.И. Савенков. – М.: Ось-89, 2006. – 480 с.
5. Сологуб А.І. Концепція креативної освіти у природничо-науковому ліцеї / А.І. Сологуб // Рідна школа. – 2002. – №12. – С. 9–19.

6. Сологуб А.І. Дидактика профільної креативної освіти / А.І. Сологуб. – Кривий Ріг: Ірода, 2004. – 68 с.
7. Ярмаченко М.Д. Педагогічний словник. – К.: Пед. думка, 2001.

Анотації

Анатолій СОЛОГУБ

Дослідництво – вісь неперервної професійної освіти

У статті розглянуто проблему неперервної освіти і узагальнено результати багаторічного дослідження, проведеного на базі середніх і вищих навчальних закладів м.Кривого Рогу, щодо механізмів її успішної реалізації шляхом залучення учнів до дослідницької діяльності. Автор підкреслює, що ефективне впровадження ідей неперервної освіти можливе за умови зовнішньої диференціації учнів за здібностями й інтересами.

Ключові слова: неперервна освіта, дослідницька діяльність, зовнішня диференціація.

Анатолій СОЛОГУБ

Исследовательская деятельность – ось непрерывного профессионального образования

В статье рассмотрена проблема непрерывного образования и обобщены результаты многолетнего

исследования, проведённого на базе средних и высших учебных заведений г.Кривого Рога, относительно механизмов его успешной реализации посредством включения учащихся в исследовательскую деятельность. Автор подчёркивает, что эффективное внедрение идей непрерывного образования возможно при условии внешней дифференциации учащихся по способностям и интересам.

Ключевые слова: непрерывное образование, исследовательская деятельность, внешняя дифференциация.

Anatoliy SOLOGUB

Research activity is an axis of continuous trade education

The article is devoted to the problem of lifetime education and generalizes the results of long-time investigation in secondary and higher education establishments of Kryvyi Rig on the definition of mechanisms for its successful implementation through the involvement of students into a research project. The author emphasizes that the success of introduction the ideas of lifetime education depends on the principles differentiating learners' interests and abilities.

Keywords: lifetime education, research project, differentiating.

Відкриття комп'ютерного класу в київському ліцеї-інтернаті – приклад успішного розвитку українсько-китайських відносин

24 червня відбулось урочисте відкриття нового комп'ютерного класу в ліцеї-інтернаті № 23 м. Києва. Цей захід був організований у рамках українсько-китайської співпраці за підтримки Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України: у подарунок від китайської компанії Lenovo ліцей отримав обладнаний найсучаснішою технікою комп'ютерний клас – 25 комп'ютерів з під'єднанням до мережі Інтернет.

Участь у заході взяли міністр освіти і науки, молоді та спорту України Дмитро Табачник, Надзвичайний і Повноважний Посол Китайської Народної Республіки в Україні Чжань Сіюнь, радник з торговельно-економічних питань Посольства КНР в Україні Луань Чуншень, а також керівництво компанії Lenovo в Україні: генеральний менеджер в Україні і країнах СНД Юнфон Ванг та голова представництва Lenovo в Україні Вейцзянь Чжоу.

У вітальному слові до учасників заходу Дмитро Табачник наголосив на важливості та перспективності розвитку гуманітарного співробітництва між Україною та Китаєм. «Ви знаєте, що успішно пройшов державний візит в Україні лідера Китайської Народної Республіки пана Ху Цзіньтао. Під час візиту відбулось декілька дуже важливих зустрічей з Президентом України Віктором Януковичем. Глави наших держав вперше прийняли рішення про початок нового етапу українсько-китайських відносин. Ці відносини відтепер мають статус стратегічного партнерства», – зазначив міністр.

Дмитро Табачник також розповів про ініціативи Президентів України та Китаю в рамках українсько-китайської співпраці, які вже з наступного року будуть

реалізовані. Зокрема, міністр поінформував про готовність китайської сторони щороку приймати на оздоровлення 200 українських дітей з регіонів, що постраждали від аварії на Чорнобильській АЕС, а також про наміри обох країн збільшити квоти на навчання студентів за державним замовленням до 100 місць.

Дмитро Табачник висловив сподівання на подальший розвиток двосторонніх відносин, а відкриття комп'ютерного класу в ліцеї назвав яскравим прикладом успішності дружніх українсько-китайських стосунків.

«Китайська компанія Lenovo, – наголосив міністр, – є однією з кращих компаній на ринку ІКТ та комп'ютерної техніки у світі. В результаті наших зустрічей з керівництвом компанії, з представниками Посольства Китайської Народної Республіки і торговельно-економічної місії посольства наші колеги прийняли рішення облаштувати у ліцеї-інтернаті №23 новітній комп'ютерний клас, який, я маю надію, багато років буде приносити користь і нові знання юним найперспективнішим і, вірю, найталановитішим громадянам нашої країни – дітям».

Посол КНР в Україні пан Чжань Сіюнь, у свою чергу, зазначив, що сьогодні не лише школу треба вітати з тим, що у її учнів з'явилися нові можливості, а вітати треба усіх нас «з тим, що ми вміємо робити свято для дітей, для майбутнього України та майбутнього українсько-китайських відносин».

За інф. офіційного сайту Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України